

Écsédi Edit

A diákok megismerése

Az Egyéni Fejlődési Terv alkalmazásának tapasztalatai

A Dobbantó program egyik fontos eleme az egyéni fejlődés tervezése. Az Egyéni Fejlődési Terv (EFI) készítése tudatos tervezési folyamat, ami egyrészt a diákok átgondolt tervek szerinti fejlesztését jelenti, másrészt azt, hogy ebben a folyamatban az egyén is érdekelt. Nagyobb eséllyel várható eredményes tanulás akkor, ha a diák tudja, mi fog történni vele, mit várnak el tőle, és ő mit várhat el a körülötte lévőkötől. A segítés, fejlődés értékelésének folyamatjellegű tervezése és annak a tanulókkal, szülőkkel való megosztása, átgondolása elengedhetetlen, mert csak így lesz a diák felelősséget vállaló részese saját tanulási, segítési, fejlődési, fejlesztési folyamatának.

Szeptemberben kölcsönös szimpátia alapján választottuk egymást, egy 15 éves, vidám, nyitott lánnyal. Az egyszerűség és az anonimitás miatt mostantól Áginak fogom hívni.

Sok időt töltöttem Ágival szeptemberben és októberben. Szerettem volna az együtt töltött idő eredményessége érdekében, hogy a megismerkedés a lehetőségekhez képest a legmélyebb szintre jusson el.

Ági 2009 nyarán fejezte be az általános iskolát, amely azon a lakótelepen van, ahol családjával élnek. Sajnos tanulmányi átlaga alapján a három megjelölt intézményből egyikbe sem nem nyert felvételt. A fellebbezés után kapták válaszként a Dobbantó programban való részvétel lehetőségét a jegyzőtől. Általános iskolai tanulmányai alatt nem volt rá jellemző a hiányzás, a lógás, mindössze évente 1-2 hetet betegeskedett. Az osztály közössége rossz volt, régi diáktársaival nem tartja a kapcsolatot, nem született barátság, amibe most kapaszkodhatna. Baráti kötelekei inkább felszíneseek, egy-egy buli erejéig találják meg egymást. A tanárait nem szerette, elmondása szerint sokat kiabáltak, szigorúak voltak, így még inkább frusztrálttá vált, melyet tanulási problémái csak erősítettek. Felmentése van matematikából, magyarból és idegen nyelvből. Ennek ellenére mégis a kedvenc tantárgya a magyar nyelv és irodalom. Elmondása szerint a matematika, a történelem és a biológia volt a nehezebb számára.

Ági személyiségfejlődésében a legnagyobb törést szülei válása okozta, amely négyéves korában zajlott le. Ági és édesapja között úgy éreztem, nagyon szoros a kapcsolat, mivel mindig azt mondta, hogy „hétvégén apánál voltam, jó volt”. Édesapja 15 kilométerre lakik városunktól egy közeli kisvárosban. Édesanyját is nagyon szereti, de nevelőapja miatt nem felhőtlen kettőjük kapcsolata. Édesanyja élettársával nem találják meg a közös hangnemet. Sokat kiabál vele, és semmiben nem ad neki igazat, dicsérő szavakkal nem szokta illet-

ni. A helyzetet nehezíti, hogy az új kapcsolatból Áginak született egy tízéves húga és egy nyolcéves öccse, akikkel nevelőapja kivételezik, nem rejti véka alá, hogy édes gyermekeit jobban szereti, mint nevelt lányát. Azt is nehezen éli meg, hogy szabadidejében rendszeresen vigyáznia kell testvéreire, vinni, hozni kell őket az iskolából. A családi helyzetet nehezíti, hogy nevelőapja alkoholproblémákkal küzd. Áginak a Dobbantó programba érkezésekor öt hónapja kapcsolata volt, egy nála három évvel idősebb fiúval.

Ági az első napokban, hetekben könnyedén beilleszkedett az új közösségbe, mivel a 15 fős létszámunknál 1:4 a lányok és a fiúk aránya, és ez a helyzet neki kedvezett. Jól érzi magát, ha fiúkkal van körülveve. Szeret a központban lenni, szereti, ha figyelik, kamerázzák, fényképezik. Otthon nem kapja meg azt a figyelmet, amit igényelne. Sok hiányzása volt, így egyre inkább azt éreztem, fontos, hogy legyen mellette valaki, aki kontrollt jelenthet számára, akitől visszajelzéseket kaphat. Igyekeztem minél több alkalommal beszélgetni vele, még akkor is, ha az csak öt percet jelentett. Lehet, hogy az az öt perc nekem nem sok, de neki sokat számított.

Az első egyéni fejlődési tervvel kapcsolatos találkozáson nagyon megkésett, csak december 8-án történt. A találkozásokra mindig édesanyja kísérte el. Az EFT program rovatainak első részét kitöltöttük. Ebben Ági az egészségügyi szakmacsoportot jelölte meg, ápolónő szeretne lenni, amelyet édesanyja is támogat. Ekkorra már Ágival volt egy-két probléma, amelyekről az EFT készítése kapcsán beszélgettünk is. A csoportban összebarátkozott az egyik lánnyal, aki láthatóan rossz hatással van rá. Bízatta Ágit, hogy ne vegyen részt a foglalkozásokon, én pedig bízattam, hogy ne hagyja magát befolyásolni, hiszen, ha a másik lánynak nincs is kedve, attól neki még lehet. Problémát jelentett az indokolatlanul sok hiányzása. Nem járt be rendszeresen az iskolába, amiről szülei nem tudtak. Csellengett a különböző ismerősökkel és a barátjával. A hiányzásainak fő oka a barátja volt, akivel számos alkalommal töltötték el azt az időt, amikor az iskolában kellett volna lennie. A barátjáról annyit tudtam – Ági elmondása alapján –, hogy kedves, aranyos fiú, aki éppen nem jár iskolába és nem is dolgozik.

A hiányzások megoldását a szülővel közösen az üzenő füzet alkalmazásában láttuk, ami később hatásos módszernek bizonyult. Amikor Ági reggel beérkezett, akkor beírtuk a füzetbe az időpontot, és távozáskor is megtettük ezt, aláírásunkkal hitelesítve. A szülő otthon ellenőrizni tudta, hogy gyermeke valóban iskolában volt-e. Márciusra úgy megszoktuk, hogy Ági mindig jön iskolába, hogy a füzet feleslegessé vált. Vagyis Ági egyik vállalását maradéktalanul teljesítette.

A kompetenciafejlesztésekkel kapcsolatos teendők megbeszélése előtt szükségesnek láttam a matematikáról beszélni a szülővel. Bár Áginak felmentése volt a tantárgyból, azért a fejlesztése nagyon fontos, amellyel a szülő is egyetértett. Matematikából a számfogalommal, az alpműveletekkel nincs problémája, viszont az inverz műveletekkel (kivonás, osztás), és a szöveges feladatok megértésével gondjai vannak – ebben a témában a fejlesztést el is kezdtük. A haladást nagyban megkönnyíti, hogy Ági partner a munkában. A feladatokat mindig próbálta megoldani, és segítséget is kért, ha arra volt szüksége. A táblához elég nehéz volt kicsalni. Nem szeret a táblánál dolgozni, mert nagyon izgul (az eddigi rossz ta-

pasztalatok miatt), de már az első EFT találkozás hatására elértük, hogy egy kis biztatásra kijöjjön, és megpróbálja megoldani a példát – ha nem ment, akkor a segítségemre mindig számíthatott. A második félévre félelmét a táblától oly annyira sikerült leküzdenie, hogy önként vállalta a szereplést.

Ági igényelte, hogy házi feladatot kapjon, amit a szülő is támogatott. Ebben partner voltam, de kértem, hogy akkor azokat a következő találkozásunkkor közösen ellenőrizzük is.

Az olvasással nincs különösebb problémája, mindig vállalkozik az egyes szövegek felolvasására, viszont az értő olvasása nem kielégítő – ez a szöveges feladatok megoldásában gátolja. A gondot számára inkább a matematikai szövegek okozzák, ahol olyan frusztrálttá válik, hogy nem is gondolja át a szöveget, rávágja, hogy ezt ő nem tudja. Ha közösen elolvassuk a feladatot, akkor az esetek nagy többségében megtalálja a helyes megoldásra vezető utat.

Tanulási szokásai nem voltak, az iskolán kívül semmit nem tanult. Ez volt az a terület, ami fejlesztendőnek bizonyult, ezért is tartottam jó dolognak a házi feladatot. Kellett, hogy valami rendszer kialakuljon nála, ne csak a tévénézés legyen otthon meg a csavargás a városban, hiszen, ha jövőre felveszik az egészségügyi szakiskolába, akkor a rendszeres délutáni tanulás szükséges és elengedhetetlen lesz. Áginál kiderült, hogy az internetet tanulási célokra is ügyesen használja, jól tud böngészni, amelyet előnyére kell formálnunk.

Ágit empátia is jellemzi. Bármilyen konfliktus adódott a csoporton belül, általában jó meglátásokkal közelített azokhoz. Mindig megpróbálta megvédeni a gyengébbeket, és azon fáradozott, hogy fenntartsa a csoportbékét. Személyisége és magabiztossága mégis fejlesztésre szorult, ugyanis tisztában kellett lennie erősségeivel és gyengeségeivel.

Munkahelyi tapasztalata nem volt még, hiszen egyenesen az iskolapadból érkezett hozzánk. Egy nyári munka állt mögötte, amikor szórólapokat osztogatott egy barátnőjével.

Ami mindenképpen pozitív, hogy voltak tervei, céljai. Azon kívül, hogy az egészségügyit el szeretné végezni, kitűzött célja még két tanfolyami végzettség megszerzése is. Masször és manikűrös szeretne lenni. A rövidebb távú tervek és vállalások között szerepelt, hogy a kért és vállalt házi feladatot elkészíti és nem fog hiányozni a tanítási órákról. A következő szakasz célja az volt, hogy megtanulja megtervezni a saját tanulási folyamatát, hogy fejlődjön az értő olvasás területén és javuljon a helyesírása.

Az első találkozás a szülővel kétórás beszélgetéssé alakult. Jó alkalom az EFT elkészítése arra, hogy más szemszögből ismerjük meg a társainkat, betekintést nyerjünk a szülőgyerek kapcsolatba, megtudhatjuk, mekkora otthoni támogatásra számíthat a diák...

A december a karácsony jegyében, nagyon jó hangulatban telt el. Ágit az sem küldte a padlóra, hogy szakítottak a barátjával. Bevallom, én ennek örültem, mert a szakítástól azt vártam, hogy az iskolakerülést így már nem fogja külső tényező motiválni. Úgy gondolom, hogy ebből a helyzetből tanult, és ha a jövőben döntenie kell az iskola és a barát között, akkor tud majd annyira türelmes lenni, hogy a tényleges szabadideje lesz a baráté, és nem az iskolaidő.

Ágival egyéni foglalkozás keretében megbeszéltük, melyek azok a körülmények, amelyek segítik a hatékony tanulást: hogyan tudja megteremteni maga körül azt a környezetet az otthonában, ami ezt támogatja, valamint milyen technikákat alkalmazzon, hogy a tanulás eredményes legyen. A házi feladatok rendre érkeztek. Ezek között voltak a matematika

témakörébe tartozó feladatok, de igyekeztünk változatossá tenni. Több internetes kutatási feladata volt, sokat másolt, ami a helyesírása és az írásképeének javulása miatt volt fontos. Az internetes feladatokat a biológia témaköréből merítettük, alapozásként a következő tanévre. „Barátkozás a biológiával” szlogent adtuk neki, hiszen az egészségügyi iskolában a tárgynak fontos szerepe lesz.

Ahogy telt az idő, minden szépen alakult, de ekkor bekövetkezett egy negatív fordulat: Ági elkezdte abbahagyni a házi feladatok elkészítését. Egyszer csak nem érkeztek be a feladatok, és bár szerencsére ő megjelent a tanítási órákon, tőle nem tapasztalt módon, érdemi munkát nem végzett. Erre nem számítottam. Tudtam, hogy valami történt. Kértem, hogy beszéljünk, mert úgy látom, szükség lenne rá, de visszautasítást kaptam.

Másnap nem volt a Dobbantó programban dolgom, de úgy szerveztem a teendőimet, hogy legyen időm Ágival beszélni, ha szeretne. Szeretett volna. Terhes lett, és félt. Aznap reggel csinált egy terhességi tesztet és pozitív lett. Nem tudta, hogy mihez kezdjen. Ebből a helyzetből nem tud egyedül kikerülni. Megbeszéltük, hogy össze kell szednie a bátorságát, és el kell mondania az édesanyjának, hiszen szüksége lesz a támogatására.

Február 9-én találkoztam újból Ágival és az édesanyjával. Édesanyja megnyugodott, hogy rendszeresen jár iskolába, elmondta, hogy ő is több figyelmet szentel neki. Többet beszélgetnek otthon, több megállapodásuk is született Ági szabadidejére vonatkozóan, amelyet mind a ketten betarthatónak és igazságosnak találnak, de bizonyos szempontból már késő volt. Nyíltan beszélünk Ági állapotáról is – ezt nem kívánom részletezni –, viszont azt elmondom, hogy a szülő teljes mértékben a gyermeke mellett állt, és az abortusz mellett döntöttek, hiszen még ő is gyerek.

Láttam rajtuk azt az összefogást, amit az előző alkalommal nem tapasztaltam. Láttam, hogy Ági pozitívan csalódott az anyukájában, aki nyugalmat sugárzott felé, biztosította a támogatása felől. Lehetséges, hogy rádöbbsent arra a szülő, hogy nem figyelt eléggé a gyerekére. Ági általában azt csinált, amit akart, nem tartották kellő kontroll alatt. És itt a kontrollt nem úgy értem, hogy nem mehet el otthonról, hanem a beszélgetések hiányoztak, az útmutatás, a törődés. Ennek a szerencsétlen helyzetnek lehet egy előnye, hogy anya és lánya közelebb kerülnek egymáshoz, és a későbbiekben felelősségteljesebbek lesznek mindketten. Elrettentőnek tartom, hogy ilyen áron kell szembesülnie a szülőnek azzal, hogy a gyerekének nevelésre, figyelemre, felvilágosításra van szüksége.

Meg kellett beszélünk még egy másik, bár a fentihez nem mérhető problémát is. A foglalkozások alatt Ági levelezni szokott egy fiú csoporttársával, amit szerettünk volna, hogy mellőzzön az órák alatt. Ági vállalásai közé került a házi feladat további elkészítése és a foglalkozások alatti levelezés mellőzése. Egyik alkalommal a szexről beszélgettünk – ennek nagy fontosságát éreztem. Ha közhelynek is hangzik, de arról is beszélgettünk, hogy a szexnek nem kell feltétlenül kötelező jellegűnek lennie a kapcsolatban. Úgy éreztem, hogy akkor ott, valamit megértett, jó érzéssel töltötte el, hogy ilyen témáról beszélgettünk, amiről nem igazán szoktak egy hagyományos tanár-diák viszonyban. Hiszem, hogy az abortusz negatív és a beszélgetéseink pozitív hatására a későbbiekben felelősségteljes döntéseket fog hozni.

Fontosnak tartom még megemlíteni, hogy Ági számos programon igyekezett aktívan részt venni. Természetesen neki is volt rossz hangulata, amikor egy kicsit kelletlenebb volt a tőle megszokottnál, de ez nem fordult elő gyakran. Akárhova mentünk, mindig érdeklődéssel közelítette meg a tevékenységeket. A teljesség igénye nélkül említenék még az itt szerzett tapasztalatai közül: a pékségben készített fonott kalácsot, a fodrászstanműhelyben kipróbálta az engedélyezett eszközöket, használt PowerPoint-ot, varrógépet; interjút készített a rendőrség egyik munkatársával, egy újságáruval és egy piaci eladóval; főzött-sütött, valamint posztert is készített.

Ági életében volt még mélypont a tanév során, melynek oka az édesapja volt. Annak elenére, hogy rendszeresen látogatja édesapját, nem mindig volt felhőtlen a viszony kettőjük között. Ági elmondása szerint apukája prostituáltakat „futtat”. Egyik nap nagyon szomorú volt, mert úgy jött iskolába, hogy azt mondta neki előző nap az apukája „barátja”, hogy Ágit is ki kellene rakni a 4-esre, melyre édesapja azt mondta, hogy oda jó lenne. Nagyon rosszul esett neki, hogy nem védte meg az ismerős előtt, és egyáltalán ilyen dolgon gondolkodik, vagy ilyen dolog felmerülhet, amikor ő a lánya. Mélyen megrendített, hogy milyen gondolat juttat el valakit odáig, hogy az merül fel benne, hogy egy 15 éves gyereknek prostituálnak kellene lennie. Lehet, hogy nem gondolták komolyan, de Ági akkor is csalódott az édesapjában. Azt hiszem, e történet ismeretében nem nehéz elképzelni, hogy milyen körülmények között szocializálódott, azt mi vezethetett el odáig, hogy felelőtlenség miatt teherbe esett.

Amúgy sem könnyű életét édesapja még számos alkalommal nehezítette a tanév során. Előfordult, hogy kórházi kezelés alól szökött ki, ahová a lányának kellett visszakönyörögnie. Egy alkalommal így jött hozzám: „Mit csináljak? Apa csak úgy marad bent a kórházban, ha ott leszek vele én is! Tessék elhinni, meg fog szökni! Kitelik tőle!” Volt rendőrségi ügye, amelynek lelki terheit Áginak ugyancsak viselnie kellett. Több nehézséget kellett elviselnie édesapja felelőtlen életvitele miatt. Hogy várhatunk el gyerektől felelősséget, ha ezt tapasztalja otthon? Ezekben az esetekben mindig igyekeztem Ágit meghallgatni, de nem akartam jó tanácsokkal ellátni, hiszen nem az a feladatom, hogy értékeljem édesapja tetteit. Próbáltam inkább abba az irányba terelgetni, hogy mindezeket igyekezzen anyukájával is megbeszélni, aki talán hatással tud lenni édesapjára, hogy ezekből a dolgokból a lehetőségekhez mérten hagyja ki a lányát.

A tavasz meghozta az új szerelmet is. Ági és az egyik dobbantós fiú egymásra talált, s nem is rejtették ezt véka alá. Úgy gondolom azonban, hogy már más megközelítéssel kezdte el ezt az új kapcsolatot, a múltban szerzett tapasztalatai alapján. Már nem akarta elkapkodni a dolgokat.

Utolsó találkozásunk az EFT elkészítésével kapcsolatban május 19-én volt. Több alkalommal próbáltam hamarabbi időpontot megbeszélni a szülővel, de másodállása miatt sajnos sokszor visszautasítást kaptam. Az előző ciklus értékelésekor Ági azt állapította meg magáról, hogy sokkal kitartóbb, mint volt és fontosabb lett számára a tanulás. Ezt az észrevételét édesanyja és én is megerősítettük, és biztosítottuk a támogatásunkról a továbbiakban. Ági szépen olvas hangosan, szebb lett az írásképe, jobb lett a helyesírása, valamint matematikából az alapl műveleteket magabiztosan el tudja végezni. Megbeszéltük

a találkozás alkalmával, hogy a jövő évben is számíthat a segítségemre. Hívhat, ha problémája van, de egyébként is. Úgy láttam, az édesanyjának is jót tett az, hogy gyermeke támogatást kapott. Ő is jobban figyelte, segítette, tudatosult benne, hogy a gyerekek nagy szüksége van rá.

Az egyéni fejlesztések tapasztalata, hogy nagyon nehéz volt a tanév során megtalálni azt az arányt, amely a *képességek fejlesztése* és a *beszélgetések* között van. Nagyon sokszor fontosabb volt megbeszélni, hogy mi történt otthon, a hétvégén, az ismerősökkel, mert Ági ezt igényelte. Úgy láttam, hogy ha a történéseket, sokszor a problémákat nem beszéljük meg, akkor hiába szeretnék én képességet fejleszteni, eredménye nem lesz, mert nem lesz kivel végrehajtanom a fejlesztést. Inkább kis lépésekben haladtunk, de előreléptünk, nem visszafelé. Értékeljük a kisebb sikereket is.

Ágit szerencsére felvették a vágyott egészségügyi szakra, ahol szeptembertől elkezdheti elsajátítani a szakma fortélyait. Nagy volt az öröm, látszott rajta az elszántság, a megfelelni akarás. Áginak nagyon nehéz lesz a következő év, de biztos vagyok benne, hogy sikeresen fogja venni az akadályokat.

Bízom benne, hogy a támogató légkör és a rengeteg tapasztalat, az élmények, amelyeket itt szerzett, a megerősödött jellemmel társulva segítségére lesznek az új helyén. Amikor Ági hozzánk érkezett, meglehetősen nagyszájú, szókimondó, türelmetlen, a trágár szavaktól sem mentes fiatal volt. Örömmel mondhatom, hogy ezeken a rossz szokásokon enyhíteni tudtunk, sokkal kitartóbb lett, ha kell, csendben tud maradni, megválogatja a szavait, ha mégis kicsúszik egy csúnya szó, akkor azt észreveszi, és elnézést kér. Ez nagy eredmény.

Bízom benne, hogy a jövőben, amikor visszagondol az itt eltöltött évre, akkor azt fogja érezni, hogy megérte, és hasznos volt, mert segített neki a fejlődésben, a továbblépésben. Dobbantott.